

НА СМРТЬ

СВЕЛЮБЛѢНОГЪ ДРУГА И БРАТА,
КОНСТАНТИНА ПЕТРОВИЧА БЧМЕНИЧА,

Питомца Правителственогъ,

Преминувшегъ 30. Децембра 1846. год. у Хали,

одъ

Јована Илића.

Протужите горе, протужите лузи,
 Смртну данасъ пѣсму запѣвайте друзи!
 Одежите екомъ брда и долине,
 И ты мила земљо одъ србске крвине,
 Кояно си лѣпимъ цвѣтомъ процвѣтала,
 Ал' га ниси, тужна, у радости брала.
 Константинъ Петровицъ премину ти яѣанъ
 Кано майска ружа, ка пролеће млаѣанъ!
 Неуморногъ духа, пребогата дара,
 Да му нигдѣ равногъ небыяше пара.
 У найлѣпшемъ цвѣту анѣлскогъ живота
 Опаде и свену нѣгова дивота. —
 Ахъ смрти пакостна! ахъ смрти немла!
 Шта учини данасъ? мукомъ заѣвила!
 Константина многогъ ерѣ ты нама узе,
 Да вѣчито горке проливамо сузе!?
 То ли е награда за владанѣ красно,
 Кое намъ сѣнше кано сунце асно?
 То ли су дарови за ревностъ нѣгону,
 Ахъ! коя намъ рече, явит' зору нову! —
 У смртномъ одѣлу нѣга сада прате:
 Зарѣ насъ заборава ты нашъ добрый брате?
 О яви се, яви! Константине милый,
 Майка тебе зове и уздишуѣ цвили!
 Сестрице ти хоѣе лѣпе даре дати:
 Ахъ то ли су тужанѣ! црни твои свати?
 Плач'те очи бѣдне, горке сузе лите,
 Ерѣ вы многогъ друга више невидите!

За когано увѣкъ мрет' бѣсмо готови:
 Тай намъ сада лежи у смртни окови.
 И ты србска земљо! сузе непоштеди,
 Веће у гробъ ладанъ сына твога сведи!
 Ахъ за те е само духъ нѣговъ дис'о,
 За тобомъ е, тужанѣ, често уздис'о.
 У далекий свѣтъ на науке поѣе:
 Ал' ти никадѣ више онъ натрагъ недоѣе!
 Кано родный класакъ, текъ да плодъ принесе:
 Тако смртъ га кивна са свѣта однесе. —
 Тко ће майку, сестре, сада тѣшит' моћи?
 Боже! ты единый буд' иймъ у помоћи!
 А мы браћо! сузам' гробакъ му залимо,
 И за покой душе Свевышнѣгъ молимо.
 Изъ гроба ће диванъ споменъ процвѣтати!
 Ахъ! мы ћемо Косту навѣкъ споминати! —

О БЪЗЫКУ СЛАВЯНСКОМУ.*)

(Продуженіе.)

Са самостойности овы начела преѣимо на пѣно аплициранѣ. Како су она у дѣло ставѣ-

*) По упуѣеню г. редактора мы смо добро рассмотрѣли примѣчаніе нѣгово у Ч. 3, а нарочито што е тамо речено „има ий, кои то као нужду, и то временну сматраю.“ Али нека ми опрости г. упутитель, ако я немогу никако да разумѣю, каква е нужда была, да се онако страшный раздоръ догоди меѣу Чесима и Словацима.†) Овай раздоръ, ово огорченѣ у найвеѣеиу степену бывали или небыва? быва: е ли добро или зло за народностъ славянску? зло е: е ли ослабило или е утвердило толико Чехе колико словаке? ослабило е и едне и друге. Може ли ко то одобрити? Неможе зансто ни еданъ Славянинѣ. Ово е политична страна ове ствари. Страна књижевна пакъ естѣ слѣдеѣна: Словаци прости нису се могли изобразити взикомъ ческимъ, кои непознаю; свакому народу простоу, за извуѣи га изъ глуности, треба писати нѣговимъ простымъ нарѣчїемъ. У тому ко може похудити г. Штура? Я га похудио ни-

†) О свему овомъ слѣдоватѣе разчленяваюѣий одговоръ одъ треће руке.

на? шта су произвела? .... Странка корѣнно-сти морала се дати, по пропису свому, на израживањ и опредѣљњ граматикалны правила: то е она и предузела, и у тому призрѣно има велику заслугу у књижевности. Г. Светић особито и г. Милаковић у Црној Гори учинили су танкоумны испытываня граматикалны, у којимъ е наука ѣзика кодъ насъ много усѣбла. Али, чинећи своя изятія, види се да людина ове странке оскудѣва довольна танчина ѣзикословнога умствованя, а особито знанѣ други нарѣчя славянски, кое е сасвимъ потребно усѣху нѣнове системе. Изъ тога морало ѣмъ се догодити, да не остану строго при свому начелу у апликаци нѣговой, него да врло често употребљавау рѣчи онако, како ѣй народъ изговара, премъ да ѣй е овај у корѣну повваріо. Начело корѣности тежко е да се приведе у дѣло: оно захтѣва много помиѣ и труда, и оно ће нашъ садашній простонародный ѣзыкъ доста далеко одвести. — У штилу пакъ, будући да међу людина ове партае многи су вѣшти ѣзичма страннымъ, тако упливъ исты дае се осѣтити, кодъ некога више, а кодъ некога мањ, како кои одъ нѣи горе или болъ познае свой ѣзыкъ. Међутимъ свакій е тога мнѣнія, да треба по чистому србскому слогу писати; али противници пребацују ѣмъ, да тај чистый слогъ они се врло слабо труде учити, и да у самсѣй граматички многе старославянске форме чистосрбскимъ предпостављаю.

Г. Вукъ учиніо е строго апликацію своѣга начела; онъ се ніе никада оддѣліо у писанію одъ благогласія, одъ изговараня простого народа. То нѣгово начело довело га е више пута у

самъ. Шта дакле хоће г. редакторъ? Свимъ тимъ я мыслимъ, да су Словацки могли получити свою цѣль: „изображенѣ простого народа,“ безъ да разкину свезу, коя ѣй е савднѣвала са Чесима; они су могли простонародне кнѣге писати на простонародному нарѣчю; а у вышій класи одржати ческій ѣзыкъ, коия се служе іоштѣ и сада два найвѣћа писателя словачка. — Чудимъ се пакъ, и чудитѣ се сви Хрвати, да г. нашъ Учредникъ мысли, да е распра хрватско-мађарска една разпра ѣзикословна! да, ерѣ мађаромани вичу: „хоћемо наше хрватско нарѣчје,“ онъ не увиђа, да е та вина само една маска,†) коя покрива дубоке политичке узрѣке, кои када бы до края проповсали, утаманяли бы народность славянску у Хрватској. Дакле мы опять оповѣмъ г. редактору, да јену черту повуче између књижевнога и политичнога жавота однога народа. Б.

†) Ёсть, ова е вина узета сада за „маску,“ ал' шта іој првоначальный поводъ дало? — И опять велимо: „Треба обстоятелства добро познавати, па онда одсудно изрицати!“ —

сметню, у неизвѣсность, кою ни самъ не таи, и дало му е очито видити, колико, да рекнемъ овако, грамматика пучка (простонародна) неслана е и недослѣдна: свимъ тимъ онъ се тврдо придржао исте: онъ се поштедіо одъ своју рѣчій, кое се не чую у простомъ народу, и простый пучкій штиль наблюдавао е. Тимъ, осимъ граматикалны недостатака, морао е узети и друге погрѣшке пучкога говора, као што су многе турске рѣчи. Г. Кузманіћ ніе већъ тако строго терао аплициранѣ начела Вуковы; кодъ нѣга се често примѣчава една форма старославянске граматике; кодъ нѣга многе рѣчи, кое бы г. Вукъ за цѣло одбаціо. Између нѣи двоце и та е разлика, што е г. Вукъ одабрао за писанѣ херцеговачко поднарѣчје, кое е, ма што се говорило, најблагозвучнѣе, најсрбскіе одъ своју србски; а г. Кузманіћ одабрао е поднарѣчје, кое најнеугоднѣе звоня. При свему тому неозвирнути се на недослѣдности граматикалне ни корѣнословне, но на самъ штиль гледајући, сила е признати, да г. Вукъ и Кузманіћ врло чисто пишут славяно-србскій, и мало чїи слогъ нема тако германизмуса и италіанизмуса као нѣовой.

Ево дакле какве се нама показую ове две странке: којој иде првенство? Судећи по дѣйствованію нѣновому надъ књижевнымъ ѣзикомъ, мыслимъ да мы имамо еднако захвалити и одной и другой: прва насъ е ставила на друмъ логичнога, яснога непрѣмьнога опредѣљня граматике, и правца етимологичнога, а друга удутила насъ е къ посрѣбяванію оны рѣчій, кое су до сада старославянскій образъ имале, и къ чистоты славяно-србского штила. Една дакле комплетирала е, попустила е другу; а изъ оба две трећа се странка породила; странка, коя има слабость, неодлучность, невѣстину дѣтинства, и коя се балансира између две пређашнѣ. Люди ове странке имаю се звати пуристе по нѣновой тежнѣ, коя е та: строга етимологичность, славяно-србскость корѣности у рѣчима, али србскость граматикалнога образованя, и штила, и изгоняванѣ своју странны рѣчій. По овому се види, да су они и одъ едне и одъ друге странке узели оно, што е управо добро. Правацъ е дакле честитѣ; али ніе честито у дѣло ставѣнѣ. Кодъ насъ премъ да многи бесѣде о етимологїи, мало ю тво учи, а нитко онако прилѣжно и неуморимо, како бы требало, па да начело корѣности буде до края извршено. То се за-сада небы ни могло, може бити, када бы и имали однога управо великого филолога; ерѣ као што

самъ и пре реко, строго аплициранъ етимологичнога начела далеко ће одвести нашъ езикъ, и тако ће га преимачити, да бы многи могли одъ истога начела одступити, када се оно небы мало по мало и непримѣтно у дѣло приводило. Пуристе дали су се такође, врло напрасно изтеривати све странне рѣчи, а мѣсто њи ковати нове; али немалоюби довољнога за тай посо знања, кую многе рѣчи зло, противу чега свимъ правомъ виче се, при свему томе, како се мы држимо найвеће непристраниости при овимъ изпытываняма, тако рећићемо, да смо далеко одъ оны, кои осуђую за зло и анатемизираю яростно све, што пуристе ново скую. Ако ови имаю наказны рѣчй, имаю и такovy, кое се могу прекраснимъ назвати. Иначе то бы было сасвимъ неразумно захтѣвати, да ова партая млада, нека, при самому роженю своему покаже умоправилность и вѣштину одраслости, те све, што уради, да буде савршено. Ти лака савршенственици, кои то захтѣваю, зашто они недотераю, зашто у оволико времена нису дотерали до савршенства езикъ? Дакле пустимо ове люде, да довољно знања добыю, ерѣ сво нужно иймъ знаиѣ они немогу одъ нигдѣ поцрпити, него мораю га своимъ трудомъ, своимъ изтраживаняма добити; даймо иймъ времена, промотримо, какавъ ће и кои успѣхъ учинити, па тада изрецимо о њима пресуду: ова иначе быће крива, и време ће ю пре иди после изобличити. Па ако ови люди и небы успѣвали онако, како бы желити было, успѣватѣ болѣ другй и требй нараштай; али тежня є њинова правилна, добра, изврствна, а то є што найвише у почетку треба.

(Продуженіє слѣдує.)

КНЯЖЕСТВО СРБІЯ.

(Продуженіє.)

При деоби Римске државе између сынова Теодосіа великогъ 379. после Христа, дође Мезія, данашня Србія, подѣлочно царство, кое є сынъ старіи реченогъ императора, Аркадіє, у наслѣдіє добыю. Земля ова, докъ є подѣлочно Римлянима была, имала є многе вароши и градове, путове правлѣне, као што и сада показую постоеће јоштѣ развалине; найпознатія су мѣста была: Сингидинумъ и Тауринумъ, првыи є быю на ушћу Саве у Дунавъ, а другйи мало више на Сави; Виминаціумъ — Рамъ — гди є сѣдіо префектъ, управляюћйи флотилу дунавску. Римляни су се бринули, да науке, трговина, занати и земљодѣліє напредує. И народи подѣлочно

живећи имали су прилику, да одѣлочно завлада-теля доста науче.

Међутимъ народи варварски почну непрекидно нападати на Мезію; истина да су се гарнизони римски трудили, да одѣлочно варваре баремъ одъ поглавиты мѣста, кое иймъ є нево време и за рукомъ ишло; алъ кадѣ Атила, хунскйи царѣ, 435. г. после Христа навали и стане вароши, села и куће палити, разоравати и народѣ посве изстреблявати; опусте се Србія сасвимъ. Кажу да Атила не допустію, да люди и међу развалинама живе. Ово жалостно станиѣ престане 453. г. после Христа. Народи покорени се ослободе. Између овы были су Гепиди, коима є Атила Сингидинумъ и око овога краєве као државицу, данакъ плаћаюћу, уступію быю, и Сарматы, кои су были исту варошю одѣ Гепида отели. Теодорикъ, краљ источны Гота, отме одѣ Сармата г. 473. пре Христа данашню Србію. Онъ є быю основатель готскогъ царства и бринуо се за благостанѣ землѣ.

(Конацѣ слѣдує.)

О ТРУТЕНЮ.

(Конацѣ.)

Њи су роєви лѣшши и већи, ерѣ за толико више пчела има, нежели она, која не труѣна, и њи роєви болѣ и брже раде, и оно меда, што принесу, за себе задрже, и тако ако и буде оскудно време, онетѣ се могу одржати, ако бы ий человекъ у пролеће нешто и прирани-ти морао. И такоє маторке, ако и хрѣва в-сенъ за њи буде, увѣкъ као добра преседи оста-ю. То све узмемо у разсуђеиѣ, пакъ ћемо за право и полезно наћи, да се кошњице трутити мораю. Одважимо се дакле кошњице трутити!

Чимъ у пролеће пчеле ново саће почну водити, треба сваки данѣ трутити, т. є. саће трунташки чаурица одрезивати. Я кажемъ сваки данѣ, а у добро доба свако ютро и вече, а не, као што єдне кованціє обичай имаю, одѣ четвртка до четвртка тай посао предузимати, и тако све, што су сироте пчелице за дѣлу седмицу урадиле покварити и упропастити. Сѣ пролећа треба сваки данѣ, а доцнѣ реће трутити, и то у ютру, да се небы пчела каснѣ, кадѣ већѣ полети, одѣ радиѣ задржавала. И не нужно сваку и увѣкъ, особито слабу кошњицу подкаћивати, ерѣ сѣ пролећа и тако нема много марве, пакъ добарѣ кованція знатѣ, гди што посла има, пакъ ће у такоу кошњицу чешће завиривати, и што трунташка саћа опазити претомъ одкинути, докъ непочну пчеле сасвимъ добро саће водити. Почне лъ пакъ коя на комъ сату сѣ края пчелске, а средомъ трунташке чаурице правити, то иймъ не треба мира дати, него ютро вече одкидати, она ће пчелске чаурице све далѣ радити, и тако добарѣ сатѣ широмъ извести. Но кадѣ се трути, треба до пчелска

сата све трунташке чаурице смазати; а не као што самъ видю, гди неке кованце текъ како годъ режу, пакъ трунташкогъ саћа заостане, на комъ пчеле врло редко, и казати никада, пчелске чаурице и добро саће правити неће. Я кажемъ, да е изъ тогъ узрока добро изъ ютра трутити, ерѣ пчеле, што су преко данъ припеле, то су преко ноћъ израдиле, пакъ олакшане зраку сунца чекаю, да на пашу излете; дакле доцнѣ много посла имаю, пакъ ѿ не треба узнемиривати. Ако е кошњица преко половине пуна, онда крайнике, макаръ да су трунташки,

не треба вадити, ерѣ ако пчеле задоста ране у полю налазе, обично у таково саће медъ посе. Ако ли пакъ то и nebude, него црва легу, то треба само црву томъ съ ножемъ главу срезати, пакъ ће пчеле и саме тай улеженный трутъ на полъ извући. Кадъ се коя кошњица за ровнѣ већъ приправила и у матичняке е яйца улегла, онда съ трутенѣмъ кодъ такове кошњице престати треба, докъ првый рой непусти. Кадъ то буде, онда е треба подкадити, пакъ сво трунташко саће повадити, да се у нѣму црвь излегао небы и кошњица трунташе себи задобыла.

С М Ъ С И Ц Е.

Л И Т Е Р А Т У Р А.

Погледъ у Зору Далматинску.

(Конацъ.)

Ова нѣна прекомѣрна себичность не да ѿй никако, да се съ мѣста крене. А найвише ѿй шкоди, што често мѣня учредникѣ, съ овима и начинѣ писаня и начинѣ мышлѣня. По томъ, од како се родила, стои сама собомъ у непрестаномъ противословію. Као што мѣня учредникѣ, тако се мѣня и она, бовмо се само, да ће скоро доћи до мѣака. Колико е промѣнила учредникѣ, толико ће щъ наћи коекаквы кривописа у нѣой. Са осталима списательима неће никако да се сложи, кон се служе писменима латинскимъ. О слоги много говори, а противъ нѣ ради. Узмимо само прво число одъ ове године; одна у почетку видимо позывъ на слогу, а одѣло, у кое е иста пѣсма замотана, као и тако названный „Надометакъ“ упућую на раздоръ и неслогу. „На усти медъ, а у срдцу едѣ!“ — Нис се дакле чудити, што е и самъ учредникъ одна подъ истомъ пѣсмомъ ставіо чланакъ: Зора Далматинска плаче. — За овимъ долази саставакъ еданъ подъ заглавіемъ: Книжевность. Списатель тога, некій Шиме Старчевиѣъ (nomine et omine) говори о правопису латински писмена; но тако неосновано, да бы му болѣ было празну сламу млатити, него што е оно писало. Онъ вели, да е неокресано писати: *дедъ, дѣдъ, дѣдѣ, дѣдъ; дете, дѣте, дѣте, дѣте; лепо, лѣпо, лѣпо; вера, вѣра, вѣра; ередно, ередно, ередно, ередно*; и т. д. а углаѣно: *дидъ; дите; луно; вѣра, ередно*; и т. д. Правописъ латинскій, конмъ се служе сви Славяни западногъ вѣроизповѣданія, назива безобразно *stercora muscarum*; а опетъ не може безъ нѣга да напише ни едну рѣчь,

коя са велико § (III) починѣ. Чини намъ се, да бы онъ желіо, да се уведе „врстописъ“, конмъ е онъ свою граматку 1818. године написао; но кадъ нис онъ могао продрети съ нѣмѣ године 1818, невѣруемо Богме да ће 1847. — Види се, да тай г. списатель непознае народъ свой ни по брою, ни по духу. Нѣму е цѣо народъ у Карлопагу. Тако исто види се, да е далеко заостао за духомъ времена. *Si tacuisset Philosophus mansisset.*

Мы почитуемо свакога човека, нѣгово мнѣніе о едной ствари, ма было оно како му драго, нити желимо нападати на мнѣнія туѣа, као што напада и грди неучтиво онъ све оне, кои се латинскимъ већъ уобште узетымъ новімъ правописомъ служе. Неудичо се дакле толико нѣму, као човеку остарѣлы себичны идеа, колико се чудимо толикимъ Зоре Далматинске дописницима, кои се за нѣговимъ тако неоснованимъ разлосима поведоше. Мы желимо Зори Далматинской добаръ успѣхъ; али ако тако и далѣ остане, видимо текъ нѣну брау пропасть! — **

КОММУНИСТЕ.

1.

„Есть, ты све говоришь о еднѣности и деоби добара, но поставляемъ, да смо раздѣлили, яштедимъ мой дѣлъ, а ты твой разточавашъ, па шта ће онда бити?“

„Добро ће бити! Онда ћемо опетъ дѣлити!“

2.

„Я ти кажемъ, дружтво мора увидити наша пчела, станѣ ствари мора се преиначити!“

„Хм! но ако се опетъ ништа преиначи —“

„Онда ћемо се мы преиначити; — штогодъ се учинити мора.“ (Ф.л. Бл.)

Учредникъ Милошъ Поповиѣ.

Издано и печатано у Правителственой Книгопечатни у Београду.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА